

הוצאת ספריו וכתביו הקי ומפעלים להפצת תורתו

משתגעין ומתלהטין בתורת האור החיים הקדוש

פרשת במדבר תשפ"ב | גליון לט

פנינים מובחרים מעובדים ומתומצתים על פי דברי רבינו

פניני חיים

מוסר חיים לקח מהפרשה במשנת רבינו

המתפלל על חבירו והועילה תפילתו נחשב כאילו ילדו

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַר סִינַי בְּאֶהָל מוֹעֵד בְּאָהֳד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה. (א, א)

קשה למה הזכיר קודם הכלל שהוא "במדבר סיני" ואחר כך "באהל מועד" שהוא הפרט, והרי היה לו להקדים הפרט ואח"כ הכלל, וכמו שהוא בהמשך הפסוק "באחד לחודש השני בשנה השנית". ויש לתרץ דאדרבה, נתכוין הפסוק ללמדנו בזה, דכל מדבר סיני נחשב כ"פרט" לגבי אהל מועד מקום שכינתו ית"ש, שהינו ה"כלל". לפי שכל מדבר סיני בכללותו טפל ומתבטל לגבי האהל מועד, וכמו שאמרו חז"ל שישים ריבוא מישראל היו יכולים להיכנס באהל מועד, כיון שהיה שם השראת השכינה.

שְׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. (א, ב)

פירש רש"י מתוך חיבתם לפניו מונה אותם בכל שעה, כשיצאו מצרים מנאן, וכשנפלו בעגל מנאן לידע מנין הנותרים, וכשבא להשרות שכינתו בתוכם מנאם, עכ"ל. וקשה, דלפי טעם זה היה צריך למנות אותם בסמוך לחודש ניסן קודם הקמת המשכן, ולא להמתין חודש אחרי הקמת המשכן. ויש לפרש דהקב"ה רצה שיתבוננו ויראו, שמספר בני ישראל במנין השלישי, הוא כמו שהיה מספרם במנין השני, ולא נחסר אפילו אחד, וזאת כיון שהיו עסוקים במלאכת המשכן, וכדכתיב "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום". וללמדך שכל זמן שעסוקין במלאכת שמים אינו נחסר אפילו אחד או שנים. (ולכן נתחכם למנותם דוקא ביום ר"ח אייר - כי גלוי לפניו שביום זה יגיעו בני ישראל למנין הקודם).

וַיִּמְנו מֹשֶׁה אֶת כָּסֹף הַפְּדִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו עַל פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה. (ג, נא)

קשה מהו כפל הלשון "על פי ה'" וגם "כאשר ציוה ה' את משה". ויש לפרש דהיות שהיה בציווי זה הטבה ונחת רוח לאהרן ולבניו, והיה מקום לומר שמשה רבינו עשה כן גם כדי להיטיב עם אחיו, לזה הוסיפה התורה כאשר ציוה ה' את משה - שעשה זאת רק לקיים מאמר החפץ במעשיו ולא היה לו שום פניה צדדית.

נְשֹׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי קְהָת מִתּוֹךְ בְּנֵי לֵוִי. (ד, א)

קשה למה שינה לשונו, דאצל הלויים כתוב "פקוד" את בני לוי, וכאן אצל קהת כתב לשון "נשוא". ויש לפרש דנשוא הוא מלשון נשיאות ראש וחשיבות, שהרי נתן להם הקב"ה לשאת הארון והשולחן, שהם הכלים הפנימיים והחשובים במשכן. והגם שגרשון הוא בכור לוי, קהת בחר לו השי"ת, "כי ממנו יצא אור לעולם, משה ואהרן" ושורת הדין נותן שענף זה ישא ארון התורה אשר שם משה לפני בני ישראל.

ובפרשת שמות רבינו כותב דבר נפלא, שהסיבה לכך שמשה ואהרן זכו להנהיג את ישראל, כיון שכל עם ישראל נחשבים בנים שלהם, היות שאחותם מרים הצילה אותם. וכמו כן להיפך, מחמת שכל ישראל נחשבים בניו של משה, כי כולם כלולים בנשמתו של משה רבינו, וכמו שנאמר "משה עמו", לכך מסרו יוכבד ומרים את עצמם לזון אותם ולהחיותם.

ובלשון קדשו של רבינו: "זכו משה ואהרן בישראל, כי בשלם זוכים, לצד כי יוכבד ומרים נתנו נפשם עלינו ועברו פי מלך, ועוד להם שזנו ופרנסו משלהם, לזה יחשבו עליו "הוא אבינו הוא מלכנו הוא מושיענו". וכלך גם כן לדרך זה, כי לצד שאנו ענפי נשמתו של משה דכתיב 'משה עמו', לזה סבלה יוכבד עולינו להגן בעדינו ולספק מים ומזון כמשפט היולדים לבניהם." **עד כאן לשון קדשו.** והרי לפנינו שאכן כל עם ישראל נחשבים לבניו של משה רבינו. ובספרו הקדוש "חפץ השם" כותב רבינו, שמי שמתפלל על אחרים ונתקבלה תפילתו, כל הדורות העומדים אחר כך מאותו אדם שהתפלל עליו תלויים בו, והוא אוכל פירות שבכל דור ודור, אפילו אחרי שהאדם שהתפלל עליו כבר נמצא בעולם הבא."

ומפרש לדברי רבי יוחנן בן זכאי שאמר לתלמידיו טרם פטירתו 'כשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים, ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא', דהיינו שכשידעו לפני מי מתפללין, ממילא תתקבל תפילתם, ועל ידי כך יזכו 'לעולם הבא' דהיינו גם אחר שיהיה אותו שהתפלל עליו בעולם הבא יהיה להם זכות בשביל דורותיו.

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אֶהֱרֹן וּמֹשֶׁה בְּיּוֹם דְּבַר ה' אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי, וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן קֹדֵב וְאַבְיָהוּא אֶלְעָזָר וְאַיִתְמָר. (ג, א)

רבינו הקדוש מביא את דברי המדרש ורש"י, שמקשים על פסוקים אלו, שהרי הפסוק אינו מונה רק שמות בני אהרן, ומדוע פותח "ואלה תולדות אהרן ומשה", ומתרצים, שבניו של אהרן נקראים ג"כ בניו של משה לפי שלימדם תורה, ומכאן למדנו שכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו.

אולם רבינו הקדוש מפרש הענין בדרך אחר, וזה לשון קדשו: תולדות אהרן ומשה וגו'. ולא מנה אלא תולדות אהרן, לומר כי בני אהרן יחשבו על משה לצד שהוא התפלל בעדם וקיו דכתיב (דברים ט) וּבְאַהֲרֹן הַתְּאֵנָף ה' לְהַשְׁמִידוֹ וְגו', וְאָמְרוּ ז"ל (ויק"ר פ"ז) שְׁהוֹעִילָה תְּפִלָּתוֹ לְהַצִּיל אֶלְעָזָר וְאַיִתְמָר. וְאָמְרוּ בְּיוֹם דְּבַר יְהוָה, לומר זמן שְׁהוֹעִילָה עֲלֵיהֶם, וְכָלֵל עוֹד בְּזָה סֵבֶת קִבְּלַת תְּפִלָּתוֹ שְׁהוּא לְצַד שְׁדַבֵּר ה' אֵלָיו בְּהַר סִינַי וְנִעֲשֶׂה צִיר [שליח] נְאֻמָּן לַה' בְּקִבְּלַת הַתּוֹרָה.

כלומר: בניו של אהרן נקראים גם בניו של משה, כיון שניצלו על ידי תפלתו, והפסוק מבאר שהסיבה שתפילתו נתקבלה, כיון שה' דיבר אליו בהר סיני, ונעשה ציר ושליח לעם ישראל לקבל התורה.

ולפי דברי רבינו מובן, מדוע דוקא בניו של אהרן נקראים בניו של משה, והלא משה רבינו לימד תורה לכל עם ישראל, ומדוע הזכיר והדגיש הכתוב זאת דוקא אצל בני אהרן. אולם לפי דברי רבינו מובן, שאצלם היה ענין מיוחד, שגם התפלל עליהם ובזכותו ניצלו.

הלכה ודרוש

אגדה והסידות

ההיתר להימנע מפריה ורביה כשיש גזירת כליה ושמד

תפילת אברהם אבינו שילך ערירי

קל פקודי ה'קיום וגו'. ואם תאמר למה שכתב בן תורה יעשה מעוט פריה ורביה, אולי שפדנו בה למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה, וכיוצא בזה מציינו שאמרנו (תענית יא.) שאסור לשמש מטתו בשנת רעבון, הגם שיש מניעת פריה ורביה, ודנו כמו כן לצד פלוגת ה'קיום הנזכרים נמנעו כל עקר, ומעתה אדרבה עשה ה' עמם גם ששפדו מהם מספר זה, וקלה אחר זמן שיהיו עסוקים גם הם בפריה ורביה פרו וישפדו וגו' יתיר משאר השבטים. (ג, לט)

מבואר בדברי רבינו, דשבת לוי נמנעו מפריה ורביה ע"פ התורה, כיון שהיה גזירת כילוי על הזכרים, שדנו בזה "למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה". ויש לציין לשו"ת שאילת יעקב (סי' ק"ז) שכתב הטעם דשבת לוי היה השבת הקטן ביותר, כיון שנמנעו מפריה ורביה בזמן השעבוד במצרים, אלא שהוא כתב הטעם דנמנעו מפו"ר לפי שחששו שבמצרים ישחיתו בניהם ח"ו את דרכם, ולכן אחר שקיימו מצוות פו"ר נמנעו מנשותיהם, וכמו שעמרם גירש את אשתו אחר שהוליד בן ובת [אמנם עמרם לא עשה כן מטעם זה רק מטעם גזירת פרעה כמבואר בסוטה (יב, א)].

והביא מדברי הגמ' בב"ב (ס, ב) דמיום שגזרה המלכות גזירה ומבטלת מתורה ומצוות היה ראוי שלא יהיו נושאים נשים, ובתוספות (שם ד"ה דין הוא שנגזור), פירשו, דכוונת הגמ' שיקיימו מצוות פרו ורבו ואח"כ יפרשו. וכך כתב הים של שלמה (יבמות פ"ו סי' מד) שכתב דאשה שאין בניה הולכים בדרך הישר מותר לה לשנות כוס של עיקרים. אך מעיר על כך מדברי הגמ' בברכות (י, א) דחזקיה לא עסק בפו"ר, משום שראה ברוח הקודש שיהיו לו בנים שאינם מהוגנים, ובא אליו ישעיהו הנביא והוכיח אותו על כך ואמר לו "בהדי כבשי דרחמנא למה לך", ואח"כ הביא לדברי רבינו האוה"ה.

ונכון לציין בזאת מש"כ בספר חסידים (סי' שעח) באחד שלא רצה לישא אשה כיון שהיו אחיה רעים, ואמרו חז"ל דרוב בנים דומים לאחי האם, אמר לו אחד בהדי כבשי דרחמנא למה לך וכמו שאמר ישעיהו לחזקיהו, ואמר לו ששם הטעם לפי שישעיהו ידע שעתידים לצאת ממנו צדיקים, לכך אמר בהדי כבשי דרחמנא למה לך, אבל אני היה לי כל ימי לדאוג פן יהיו הבנים רעים, יעו"ש. הרי מפורש שחילוק יש בדבר, ואכן מותר להימנע מלישא אשה כשחושש שהבנים לא יהיו טובים, ומה שאמר ישעיהו לחזקיהו בהדי כבשי דרחמנא למה לך, כיון שידע דבסופו של דבר יהיו לו בנים צדיקים. ולפי"ז מתורץ בפשיטות, דבאופן שחושש באמת שלא יהיו לו בנים מהוגנים, מותר לו אפי' להימנע מפו"ר בכה"ג.

אך ראה במאירי (ברכות שם) שכתב: מצות עשה של פריה ורביה אין לאדם להפקיעה על שם שהוא חושד את עצמו או בת זוגו שלא להעלות זרע הגון, אם ע"פ השמועה אם ע"פ השכל אם ע"פ הנסיון, שאין לאדם אצל סתרי השם כלום, ע"כ.

עוד יש להעיר, מדברי רש"י בפר' בראשית (בראשית ד, כד) בשם המדרש, שהיו נשי למך פורשות ממנו לאחר שקיימו פריה ורביה, מפני גזירת המבול, שהיו אומרות מה אנו יולדות לבהלה, למחר בא המבול ושוטף את הכל, ובא לו למך אצל אדם הראשון וקבל על נשיו, ואמר להם אדם הראשון מה לכם לדקדק אחר גזירתו של מקום, אתם עשו את מצותכם והוא יעשה את שלו, עכ"ד רש"י בשם המדרש. והרי לפנינו דאע"פ שכבר קיימו מצוות פריה ורביה, אמר להם אדם הראשון שאסור להם להימנע מפו"ר מפני גזירת המבול. ומפורש לכאורה היפך מדברי רבינו הק', שכתב ששבת לוי נהגו כהוגן בכך שנמנעו מפו"ר מפני גזירת השיעבוד. [מה גם שנשי למך לא עלתה על דעתם לפרוש רק לאחר שקיימו פריה ורביה, וכאן משמע שפירשו גם מי שעדיין לא קיים פריה ורביה. אולם בשו"ת שאילת יעקב (שם) כתב, דפירשו רק אחר שקיימו פו"ר].

ויש לתרץ, דאין כוונת רש"י והמדרש, מצד ביטול מצוות פרו ורבו, די"ל דבכה"ג שידוע שהילד יהרג ליכא איסורא להימנע מפו"ר, כיון דהתכלית הוא להעמיד דורות לקיום העולם, וכשיודע שהם יכלו ליכא התכלית. ומה שאמר אדם הראשון שאסור להימנע מפו"ר מפני גזירת המבול, היינו מצד שהיא תחבולה להינצל מגזירת המקום, וכאילו מתחכמים להינצל מהגזירה, וי"ל דאיסור זה הוא רק בגזירה בידי שמים.

בעניין זה יש לציין דבפרשת לך (בראשית טו, ג), מביא רבינו, דאיתא במדרש דאברהם אבינו ביקש לילך ערירי, ולא יהיו לו בנים שאינם מהוגנים, ומקורו במדרש רבה (שם פרשה מד סי' ט), 'אמר לפניו רבש"ע אם עתיד אני להעמיד בנים ולהכעיסך מוטב לי ואני הולך ערירי, ושם הובא שכן ביקש גם דוד המלך, יעו"ש. ויש להוסיף ג"כ מדברי המדרש תנחומא (תרומה פ"ט), במה שביקש שלמה המלך (מלכים א, ח, לט) "ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו כי אתה ידעת לבדך את לבב כל בני האדם" ומבאר המדרש וז"ל: אם הוא תובע בנים ואתה יודע שיהיו מבעיניך אל תתן לו, עכ"ל. הרי לפנינו דאברהם אבינו ודוד ושלמה ביקשו מלפני הקב"ה שלא יתן להם בנים שיכעיסו להקב"ה. ויש לציין ג"כ לדברי רבינו בפר' ויגש (בראשית לו, מ) "דבר ידוע הוא כי הצדיקים יותר יחפצו בהעדר הבן, בהיותו בן מביש".

והאמרי אמת (הובא בליקוטי יהודה) הקשה על המדרש הנ"ל, מדברי הגמ' במס' ברכות (י, א) דחזקיה לא עסק בפו"ר כיון דראה ברוח הקודש שיהיו לו בנים שאינם מהוגנים, ובא אליו ישעיהו הנביא והוכיח אותו על כך ואמר לו "בהדי כבשי דרחמנא למה לך", שאין לו להתעסק בסתרים של הקב"ה, והוא צריך לעשות כאשר הוא מצווה, ומבואר בזה, שאף שידע ברוח הקודש שיהיו לו בנים שאינם מהוגנים, היה צריך להתעסק בפו"ר.

ותירץ, דכיון דאברהם אבינו לא היה יכול להוליד רק בדרך נס, וכדאיתא ביבמות (סד, ב), וכמו כן דוד המלך שכל שנותיו היו בדרך נס, וכדאיתא במדרש (במדב"ר פרשה יז, כד) שלקח שבעים שנה משנותיו של אדם הראשון, וא"כ כיון שהיה צריך לעשות נס, על זה ביקש שבעבור בנים רשעים אינו רוצה שיעשה לו נס, ובכה"ג לא שייך לומר 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך'.

והגאון רבי משה בצלאל אלתר ז"ל (אחיו של האמרי אמת, הובא בליקוטי יהודה שם) תירץ, דרק להימנע מלעסוק בפו"ר אסור, כיון דהוא צריך לעשות מה שנצטווה, אבל אם עוסק בפו"ר ורק מתפלל שלא יהיו לו בנים מותר, דבזה לא שייך לומר 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך'.

יישוב נוסף: קודם מתן תורה שאני

ובספר חיי יצחק (עה"ת, על דברי רבינו בפרשת לך לך) כתב ליישב [מה שהביא רבינו בשם המדרש דאברהם אבינו בקש לילך ערירי, ולא יהיו לו בנים שאינם מהוגנים, וסותר לכאורה מה שאמרנו בחזקיהו 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך'], דשאני קודם מתן תורה מאחר מתן תורה, כי אור התורה וחייב המצוה של פרו ורבו, עדיפי ואלימי אחר מתן תורה, ויוכלו להפך מן הרע לטוב. שכן היה באמת גבי חזקיהו, שמנשה עשה תשובה ונהפך מרע לטוב, עכ"ד ולפי דבריו יש ליישב גם מה שכתב רבינו גבי שבת לוי, שמכיון שהיה קודם מתן תורה ולא היה עדיין אור המצוה של פרו ורבו, אין אומרים בזה 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך'.

ואולי אפשר לתרץ עוד, דאברהם אבינו שמע כן מהקב"ה בעצמו שכן הבין מה שאמר לו הקב"ה 'והיה זרעך כעפר הארץ' [כפירושו של רבינו בפרשת לך לך (בראשית טו ג), שהבין שהכוונה שהם נמשלים לעפר הארץ, והם בני אדם הבזוים והפחותים שאין בהם נפש קדושה], ולכן שפיר סמך ע"ז להתפלל שלא יהיו לו בנים, אבל חזקיהו שראה כן ברוח הקודש, אין לסמוך על רוח הקודש כשנוגע להלכה כיון דתורה לא בשמים היא. אלא דיש לדחות לפי מש"כ הפוסקים דהיכא דהרוה"ק רק מברר המציאות סמכין עליה. א"כ בנידו"ד דהוא רק מברר המציאות דיהיו לו בנים שאינם מהוגנים, אפשר לסמוך ע"ז, וצ"ע.

מאת מגידו שיעור והוגי תורת האור החיים הקדוש מעידים: עם הספר 'כל הכתוב לחיים' הכולל אלפי ביאורים מגדולי הדורות על ספר 'אור החיים' הקדוש, מרגישים 'מתקיים ועריכות' בדברי האור החיים הקדוש, ומגלים צפונות ונפלאות בתורת הקדושה. עד בכדי ש'משנתענין ומתלהטין אחריה'.

להשיג בכל חמיות הספרים, או בקו 'מורשת' 0733-743.620

הפולמוס סביב תולדותיו של רבינו

בהסכמות חכמי דורו לספרי רבנו האור החיים' הקדוש, מוצאים אנו כמה וכמה ביטויים שהיו מברכים אותו ומתפללים שיזכה הקב"ה להעמיד בנים.

בהסכמת חכמי ודייני סאלי לחפץ ה" (משנת תצ"א), בירכוהו:

"ומאת ה' תהיה שלימה משכורתו, הנה שכרו אתו ופעולתו, יראו עיניו בנים ובני בנים, ויהיו נטיעותיו כמותו, עמו אתו במלאכתו מלאכת שמים, כל הכתוב לחיים בירושלים אכ"ר". [מכאן משמע, שכבר בשנת תצ"א עשה רבנו הכנות לעלייתו לארץ ישראל, והחכמים בירכוהו שתעמוד לו זכות ארעא קדישא ובין גבולותיה יעמיד בנים].

שנה לאחר מכן, בשנת תצ"ב, כאשר שליחיו של רבנו עסקו באמסטרדם בהדפסת ספרו, כתבו חכמי הקהילה הספרדים באמסטרדם בהסכמתם: "והירא דבר ה' ינוחו ברכות על ראשו, יראה זרע יאריך ימים קרנו תרום בכבוד".

כשהיה רבנו בדרכו לארץ ישראל וחיבורו 'אור החיים' באמתחתו, בשנת תצ"ט, קיבל הסכמה מחכמי אלג'יר ובה כתבו:

"זכות הרבים יעזרהו לעמוד על אדמת הקודש, ועיניו תראינה ירושלים נווה שאנן בהיותו שלם בתורתו ובבריאותו ובכל וחפציו הוא וביתו, ושם יראה זרע בירך ה' צדיקים כמותו". [שקלו לשונם בפלס על דרך שכתב רש"י בפסוק (בראשית יב, א) "ואעשך לגוי גדול" - "כאן אי אתה זוכה לבנים"].

בשנת ת"ק, כאשר הסכימו על ספרו 'פרי תואר', כתבו חכמי אלג'יר: "וליה תלויות עינינו להאריך ימי מלך חיים, על התורה ועל העבודה בתוך ארץ החיים, בבני חיי צדיקים כיוצא בו גיבורים כיוצא בו, עושר וכבוד וחיים בברכת המזון דאורייתא".

(מתורגם ללשון הקודש = לענין גזע ויחוס אין חילוק בין בן או בת. חסידים מחנכים את בניהם בחינוך ודרך החסידות, אך שוכחים מחינוך הבנות בדרכי החסידות, וכך לא צריך להיות. **ל'אור החיים' היו בנות והיה לומד אתם חומש, וזהו פירוש 'אור החיים' על התורה.**)

שמועה זו תמוהה, לנוכח דברים מפורשים שכתב רבנו בהקדמת 'אור החיים', מהם עולה שהחיבור על התורה היה משאת נפשו כל הימים, ובכל יום ויום היה דורש דרשות ומשלב בתוכן פירושים לתורה, אותם היה מעלה על הכתב בימי שישי.

יתר על כן: נזכור שבימים ההם נשים לא עסקו בלימוד, והמשכילות שבהן בקושי ידעו קרוא וכתוב ותו לא, וקשה להלום שספר קדוש ונשגב כ'אור החיים' הקדוש נהגה בלימודו של רבנו עם בנותיו. פוק חזי מה אמרו עליו כל גדולי הדורות. [למרות מנהגו של רבנו לדרוש בפני הנשים, ואולי מתוך כך נובעת השמועה לייחס את הספר 'אור החיים' הקדוש ללימודו של רבנו עם בנותיו].

שמועה נוספת מובאת בקונטרס התולדות שבספר **'יד אור החיים הקדוש'** (בעריכת הרה"ח רבי חיים דוד באקאן שיח"י), משמו של הגה"ח **רבי משה שלמה ווייס ('בטלן')** זצ"ל, ששאל פעם את הרה"ק **רבי אהרן מבעלזא** ז"ע, אם כנים הדברים המתבדרים בעולם, כי רבנו הכניס את כל 'כוח המוליד' שלו בספריו, והשיב לו בתמיחה: "וכי כיצד יכול להיות? הרי **מקובל שהיו לו ל'אור החיים' בנות**".

אלא ששמועה זו מופרכת בפי **כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א**, המציין שהיה רבי משה בטלן רגיל להגיד שרבנו הכניס 'כוח המוליד' שלו בספריו, ומכאן שלא שמע את ההיפך מהרה"ק מבעלזא.

כפי שהובא בגליון בשבוע העל"ט שתי נשים היו לרבנו, ומסתבר לנכון מה שנשא רבנו אשה שניה, מחמת שהראשונה לא העמידה לו בנים. אך מן הנראה, לא נפקד רבנו בזרע של קימא ובנים לא היו לו.

היו שניסו לשער (הרה"ג רבי ראובן מרגליות זצ"ל, בתולדות אור החיים) כי **בן היה לו לרבנו ונפטר על פניו**, ודקדקו זאת מלשון קדשו בספרו 'חפץ ה' (שבת יד) שכתב "מכאן נשמט מפני טרדת הזמן והצרות והילד", אך מסתבר ששגה ולא ידע כי מליצה נפוצה היתה זו במרוקו באותם ימים, והיל"ד ראשי תיבות **"וה' יאמר לצרותינו די"**.

ולהלן יובאו חילוקי דיעות, האם היו לו בנות, דבר שנטו לו כמה ממעתיקי השמועה ולא נתקבלה גרסתם.

היו שמסרו שמועות מפי צדיקים וחסידים, שאמרו כי אמנם לא היו לו לרבנו בנים, אך בנות היו לו. אלא שרב הפקפוק באותה מסורת ומן הנראה משובשת היא ואין בה ממש - וכדלקמן:

ברשימותיו של הרה"ק **רבי יוסף יצחק מליובאוויטש זי"ע** (הובאו ב'התמים' חוברת ב', וב'אגרות קודש' חלק ג' תתי"ח) מובא, ששמע (בהתוועדות י"ט בכסליו תרס"ז בעיר וירצבורג) מפי החסיד רבי אלימלך סטאלבערג ז"ל, שציטט לפני אביו - הרה"ק רבי שלום דובער זי"ע - דברים שאמר אביו-זקנו הרה"ק רבי שמואל זי"ע (בהתוועדות י"ט בכסלו תר"מ) שהתאונן: "אין גזע איז קיין חילוק ניט צי א בן צי א בת. חסידים זיינען מחנך נאר די בנים בחינוך ודרך החסידות, אויף חינוך הבנות בדרכי החסידות פארגעסט מען, און אזוי בעדארף ניט זיין. דער 'אור החיים' האט געהאט טעכטער, האט ער מיט זיי גילערניט חומש, און דאס איז דער פירוש 'אור החיים' אויף תורה".

סג סג

אלפים כבר נושעו

בזכות תרומתם למען האור החיים' הקדוש
והפצת ספריו הקדושים

קנה לעצמך זכות אצל האור החיים' הקדוש

מוקד הישועות: 0733-713-620

מעלת זכות ה'יחוס'

שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם.

רבינו הקדוש מביא את דברי המדרש וזה לשונו: 'בשעה שקבלו ישראל את התורה, נתקנאו אומות העולם בהן מה ראו להתקרב יותר מן האומות, סתם פיהן הקדוש ברוך הוא, אמר להן הביאו לי ספר יחוסין שלכם כשם שבני מביאין'.

בזה מפרש רבינו את לשון הפסוק 'שאו את ראש' שהוא מלשון מעלה וחשיבות, שהיות הקדוש ברוך הוא בא להשרות שכנתו בישראל, והוא מקפיד על מי שחסר יחוס, שאינו יודע לאיזה משפחה הוא שייך, לכן ציוה על בני ישראל שביא כל אחד הספר ושולת יחוס שלו.

וזה לשון קדשו: 'כי יקפיד ה' על היחוס ויושפל כל החסר ספר איקונין [- יחוס], לזה כשבא ה' לצוות לפקוד בני ישראל, קדם לומר שאו, לשון נשיאות ורוממות, למצוא לכל אחד ספר איקונין, מה שאין כן באומות העולם'.

ומוסיף רבינו, שאכן בני ישראל הצליחו כולם ביום אחד לברר את יחוסם, שלא היה בהם חס ושלום זנות וממזרות, ואילו אומות העולם ניסו וטרחו לברר את יחוסם, אך לא עלה בידם, ולפיכך נתקברו דוקא בני ישראל.

ובזה מפרש רבינו הפסוק 'את כל העדה הקהילו באחד לחדש השני ויתלדו על משפחתם לבית אבתם במספר שמות מן עשרים שנה ומעלה לקלגלתם, ולכאורה בשביל מה מוזכר התאריך כאן, אלא בא להודיע שהצליחו ביום אחד להוכיח סדר יחוסם ללא כל טירחא.

וזה לשון קדשו: 'יודיע הכתוב כי ביום עצמו נקהלו היהודים על הדבר, והדבר גיד שכל אחד היה לו יחוסו אצלו בלא טורח הראיה והעדויות, גם שבו ביום הוכרו היחוסין של כולן'. (א, ג. יח)

לעתיד לבוא הבכורים יעבדו בביהמ"ק עם הכהנים

וקיני לי הלוים אגני ה'. (ג, מה)

רבינו מביא מדברי חז"ל, שמתחילה היו בכורי ישראל עובדים בבית המקדש, אמנם מחמת חטא העגל ניטלה העבודה מהבכורים וניתנה ללוויים, ולעתיד לבוא בתחיית המתים, אז תחזור העבודה לבכורים, משום שאז יתוקן עוון העגל.

ורבינו מוסיף ומחדש, שגם לאחר שתחזור העבודה לבכורים, ימשיכו הלוויים בעבודתם, לפי הכלל שאמרו חכמים 'מעלין בקודש ואין מורידין'. ומוצא לזה רמז בפסוק שלפנינו: והיו לי הלוויים - אני ה', כמו ששמו של הקדוש ברוך הוא, נצחתי, כך עבודת הלוויים תהיה נצחית.

וזה לשון קדשו: הכוונה במאמר אני ה', לומר שהגם שאמרו רבותינו זכרונום לברכה עתידה עבודה שתחזור לבכורות, לא ירדו הלוים מהיות לה', והוא אומר, והיו לי אני ה', כשם ששמי לעולם ועד, כן יהיו לי הלוים.

גם בפרשת ויחי כתב רבינו כך: 'עתידה עבודה שתחזור לבכורות, והגם שניתנה העבודה ללוים, שקולים הם, ויבואו שניהם לעבוד עבודת הקודש כי מעלין בקודש ואין מורידין'. **עד כאן לשון קדשו.**

והגאון רבי רחמים פלאגי בספרו 'פה ללב' מבאר לפי דברי רבינו, מה שכתבו הפוסקים לגבי נטילת ידי הכהנים לפני נשיאת כפים, שאם אין לוי שיצוק מים על ידיו של הכהן, יצוק בכור פטר רחם, כיון שגם הבכורים יחזרו לעבוד לעתיד לבוא וגם הלוים, ואם כן אינו שונה קדושת הבכורים מקדושת הלוים, ולכן כשאין לוי, יש ענין וחשיבות גדולה שהבכור יטול מים על יד הכהן.

ובזה גם מובן מדוע הבכורים מתענים בערב פסח, כיון שהוא יום התעוררות לבכורים להתכוננות לעבודה, כי חודש ניסן ובפרט ליל הסדר הוא זמן מסוגל לבנין בית המקדש, וכמו שאמרו חכמינו 'בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל'.

נערך מתוך שיעורי אוה"ח הק' מאת הרה"ח יהודה וייס שליט"א

עמל התורה נותן כוח גופני וגבורה

כל יצא צבא. (א, כ)

רבינו הקדוש כתב, שכל אלה שהיו למעלה מעשרים שנה היו בריאים ושלמים וראויים לצבא, ודבר זה אין בכל אומה ולשון, כי אי אפשר שלא יהא בין מספר רב כזה של אנשים, כאלה שאינם ראויים לצבא מפאת חולשתם. והכתוב מעיד, באמרו 'כל' יוצא צבא, שכולם ממש היו ראויים לצבא.

ובפרשת עקב כתב רבינו, כי יש אנשים שמתרשלים מלימוד התורה, בטענה שהתורה מתשת כוחו של אדם, ובפרט אם צריכים לעשות מצוות אחרות, סוכרים בדעתם להתבטל מהתורה שלא תתיש כוחם ויפסידו המצוות. וכך היו אנשים בבני ישראל שאמרו לפני שהלכו לכבוש ארץ ישראל, שצריך לחדול מעסק התורה משום מלחמת הארץ הדורשת חוזק גופני, והתורה הרי מתשת כוחו של אדם. וטעו בכך.

ובזה מפרש רבינו הפסוק 'ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוה היום למען תקיזקו ובאתם וירשתם את הארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה', שכאן בא לשלול מטעות זו, וזה לשון קדשו: 'כל המצוה ירצה אל עסק התורה, ויחד לה שמירה [תשמרו] ליתן לאו על ביטולה, וגמר אומר 'למען תחזקו', פירוש שאדרבה נותנת לו כח וגבורה להתחזק במלחמת ה'.

ובפרשת בלק כתב רבינו לפרש הפסוק 'ולא רצה עמל פישלאל', וזה לשון קדשו: נתכוון לומר שהצדיקים הגם שעושים מצוות וכל עסקם בתורה אינם מרגישים שיש להם עמל, אלא אדרבה כאדם המרויח וכאדם המשתעשע בשעשועים לרוב חשקם בתורה.

גם נתכוון על דרך אומר 'אני בינה לי גבורה', כי כשהצדיקים עוסקים בתורה ומתמידין בה אין להם עמל בעסק התורה, שאדרבה היא נותנת לו גבורה.

בתורה הקדושה יש תוספת חיים

והקשר לשם ספרו של רבינו 'אור החיים'

וזאת עשו להם וקיוי ולא ימתו בגשמתם את קדש הקדשים אהרן ובניו יבאו ושמו אותם איש איש על עבדתו ואל משראו. (ד, יט)

רבינו הקדוש מביא את דברי המדרש: שכל זמן שהיו עסוקים במלאכת המשכן לא נחסר שום נפש מישראל, ומוסיף רבינו וזה לשון קדשו: על דרך 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם'.

ובהמשך הפרשה נאמר אצל נושאי הארון שבו היו מונחים הלוחות 'וקיוי ולא ימתו בגשמתם את קדש הקדשים', ושואל רבינו שיש כאן כפל לשון וקיוי - ולא ימותו. ומתרץ, שכתוב כאן שני דברים, שבנוסף לכך שאם יזהרו כל אחד לעשות תפקידו כראוי, לא ימותו, גם עצם ההתעסקות בארון התורה יביא להם ברכה לאריכות ימים.

ובלשון קדשו של רבינו: 'כי בהתעסקם בארון שבו התורה, שהוא מקור החיים, יאריכו ימים'. עד כאן לשון קדשו.

ובסיום הקדמת רבינו לספרו הקדוש אור החיים, כותב: 'וקראתי שם הקבור ספר אור החיים, פי התורה נקראת אור, דקתיב פי גר מצוה ותורה אור. ולפי שיש פמה דברים שיתניחם להם אור הנר, ואור השמש והנר והכוכבים, לזה צינתייהו אור החיים; שם זה מתייחס לבוה עולם הנקרא חיים, דקתיב ומלאך חיים; ולתורה שנקראת חיים, דקתיב תורת חכם מקור חיים; ולצדיקים הנקראים חיים, דקתיב ואתם הדבקים וגומר חיים פלקם. ברוך ה' השם תלגנו בחיים'. עד כאן לשון קדשו.

כלומר: שלושת אלו מתאחדים לאחד, הקדוש ברוך הוא, והתורה הקדושה, וישראל, ולכן שלשתם נקראים 'חיים', כי הספר הק' אור החיים בא להאיר את אור התורה, שהוא גילוי אור ה' בעולם, והאור הזה מתגלה על ידי הצדיקים.